herpy

AGAMY

agama brodata

Pogona barbata

Pogona barbata to jedna z największych agam brodatych: masywna, dzienna agama o długości 50-65 cm, pochodząca ze wschodnioaustralijskich lasów i zarośli, z dobrze rozwiniętą, ciemną brodą i żółtym wnętrzem pyska. Jest bardziej terytorialna niż *Pogona vitticeps*, chętnie się wspina i wymaga dużego terrarium, silnego grzania oraz UVB.

Rodzina: Agamidae Nazwa angielska: Eastern Bearded Dragon Dawna nazwa: *Agama barbata; Amphibolurus barbatus; Grammatophora barbata; Stellio discosomus*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**50-65 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**10-15 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny, naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Sawanna i lasy i łąki strefy umiarkowanej**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**180 × 60 × 60 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**22-37 °C**
Miejsce wygrzewania	**42-45 °C**
Temperatura w nocy	**12-24 °C**
Wilgotność	**30-60%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady i rośliny**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**12-24 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**15-35 jaj**
Zniesienia w roku	**2-3**
Inkubacja	**55-75 dni** przy 28-30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Pogona barbata to masywnie zbudowana, spłaszczona agama o długiej, trójkątnej głowie, dość krótkich nogach i długim ogonie. Pod szyją znajduje się dobrze rozwinięta broda, czyli worek gardłowy z wyraźnymi kolcami z tyłu, który zwierzę rozpościera, gdy grozi. Rzędy powiększonych, kolczastych łusek ciągną się z tyłu głowy, za kącikami pyska i szerokim pasem wzdłuż boków. Łuski na ciele są niejednorodne: drobne, a między nimi pojedyncze większe, kilowate łuski.

Ubarwienie podstawowe jest najczęściej szare, ale może być czerwonawe, żółtawe lub brązowe i zmienia się w zależności od nastroju i temperatury ciała. Pobudzone i rozgrzane osobniki mogą przybierać barwę od żółtawej do pomarańczowej na głowie, bokach i nogach. Młode mają jasny, rombowy wzór, który z wiekiem blednie. Broda i koniec ogona są ciemnoszare do czarnych, a wnętrze pyska jest zwykle intensywnie żółte. Dorosłe osobniki osiągają ok. 25 cm od pyska do kloaki i 50-65 cm

długości całkowitej, rzadko do 75 cm. Samce są nieco większe od samic, mają szerszą głowę, ciemniejszą i bardziej wyrazistą brodę oraz blady, zielonkawy do niebieskawego odcień z przodu głowy. Samice często mają ślady ugryzień na karku po kopulacji.

P. barbata należy do australijskich agam (Amphibolurinae) i jest gatunkiem typowym rodzaju *Pogona*. Nazwa gatunkowa pochodzi od łacińskiego barbatus (brodaty), a nazwa rodzajowa od greckiego pogon (broda). Gatunek można pomylić z *Pogona vitticeps*, z którym graniczy w głębi Australii.

Gatunek jest wyraźnie terytorialny. Samce bronią swojego terenu i tolerują na nim tylko samice i młode, a hierarchia w dużej mierze zależy od wielkości: największe samce zajmują najwyższe punkty obserwacyjne. Gatunek ma ponad 70 znanych póz ciała służących do wygrzewania się i komunikacji i jest bardziej agresywny niż *P. vitticeps*.

Występowanie i środowisko

Pogona barbata występuje we wschodniej i południowo-wschodniej Australii, od okolic Cairns w Queenslandzie na północy, przez Nową Południową Walię i Wiktorię, po południową część Półwyspu Eyre'a w Australii Południowej. Najchłodniejsze rejony na południowym wschodzie nie wchodzą w zasięg. Od wybrzeża zasięg sięga około 1000 km w głąb lądu.

Gatunek należy do najbardziej znanych gadów Australii, ponieważ jest duży, przesiaduje w widocznych miejscach i jest pospolity w miastach i ich okolicach.

> **Naturalny zasięg:** Australia.

ŚRODOWISKO

Pogona barbata zamieszkuje widne lasy i zarośla, często spotyka się ją też na terenach zabudowanych. Przesiaduje w eksponowanych miejscach, takich jak gałęzie, przewrócone pnie i słupki ogrodzeń, gdzie wygrzewa się i ma dobry widok, a gdy robi się zbyt gorąco, schodzi niżej, w chłodniejsze miejsca. Jest aktywna w dzień i dużo się wspina.

Pożywienie stanowią owady, dżdżownice, małe ssaki i rośliny. W razie zagrożenia zwierzę najchętniej ucieka lub się chowa. Przyparte do muru spłaszcza ciało, rozpościera brodę, syczy, pokazuje żółte wnętrze pyska i może wykonać krótki skok w stronę przeciwnika.

Okres rozrodu przypada od sierpnia do grudnia, czyli na australijską wiosnę i początek lata. Samice zakopują jaja w wilgotnym piasku i nie pilnują ich.

Hodowla

TERRARIUM

Hodowla samej *P. barbata* jest opisana tylko skąpo. Wartości dotyczące terrarium, temperatury, wilgotności, oświetlenia, karmienia, długości życia i inkubacji zostały zapożyczone od blisko spokrewnionej *Pogona vitticeps*, która ma takie same wymagania i jest nieco mniejsza.

Pojedynczy dorosły osobnik potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 180 × 60 × 60 cm. Jeśli to możliwe, wysokość powinna wynosić 90 cm, bo gatunek chętnie się wspina i wykorzystuje gałęzie jako miejsca do wygrzewania. Terrarium musi być dobrze wentylowane i mieć pokrywę lub siatkę, żeby zwierzę nie mogło się wydostać.

Urządź terrarium z miejscem do wygrzewania na jednym końcu, gdzie płaskie kamienie i solidne gałęzie ułatwiają wejście na górę. Miejsce do wygrzewania jest najwyższym punktem i znajduje się najbliżej lamp. Zapewnij co najmniej jedną kryjówkę po ciepłej i jedną po chłodnej stronie oraz gałęzie i kamienie do wspinaczki. Gałęzie muszą być grube i stabilne, bo zwierzę jest ciężkie.

Podłoże powinno nadawać się do kopania. Warstwa grubości 10-15 cm z drobnoziarnistego piasku zmieszanego z czystą ziemią i gliną pozwala zwierzęciu kopać i daje większe różnice temperatur w podłożu. Twarde podłoże, takie jak nieszkliwione płytki, płyty łupkowe czy ręcznik papierowy, dobrze się nagrzewa i łatwo je czyścić. Piasek wapniowy, piasek witaminowy, kruszone łupiny orzechów oraz kora czy wióry drzewne się nie nadają, bo połknięte mogą powodować zaparcia. Luźne podłoże wymienia się w całości co 3-6 miesięcy.

Trzymaj zwierzęta pojedynczo. Gatunek jest terytorialny i dwa samce nigdy nie mogą dzielić terrarium. Samice mogą przebywać razem, ale walczą o miejsce do wygrzewania, a słabsza jest zestresowana. Dorosłe i młode osobniki muszą być zawsze trzymane osobno.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja Czytaj więcej: Inkubacja jaj

TEMPERATURA

Grzej co najmniej dwoma spotami halogenowymi nad miejscem do wygrzewania. Temperatura powierzchni w tym miejscu powinna wynosić 42-45 °C w pomiarze termometrem na podczerwień, a ciepła plama musi być co najmniej tak duża jak całe zwierzę razem z ogonem. Powietrze w terrarium powinno mieć 22-37 °C, najcieplej po stronie miejsca do wygrzewania, a najchłodniej po przeciwnej. Powierzchnia po chłodnej stronie powinna mieć 25-29 °C.

Do powierzchni używaj termometru na podczerwień, a do powietrza termometru cyfrowego z sondą i mierz dopiero wtedy, gdy lampy świecą od około trzech godzin. Żarówki halogenowe dają krótkofalowe ciepło podczerwone, podobnie jak słońce. Do terrarium 180 × 60 cm zwykle wystarcza 90-100 W; jeśli miejsce do wygrzewania jest za zimne, przesuwa się je bliżej lampy.

Na noc wyłącza się całe grzanie, a temperatura może spaść do pokojowej lub niżej, nawet do 12 °C; powyżej 24 °C jest za ciepło. Nocny spadek temperatury sprawia, że zwierzę rano wcześniej zaczyna się wygrzewać. Podłącz lampy do termostatu z czujnikiem po chłodnej stronie, żeby wyłączały się, gdy chłodna strona przekroczy 37 °C.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić średnio 30-60 %, mierzona po chłodnej stronie. Naturalnie się waha: jest niższa przy miejscu do wygrzewania, wyższa nocą i przy wodzie. Okresy wysokiej wilgotności nie szkodzą, o ile powietrze się porusza, a terrarium może ponownie przeschnąć. Natomiast stojące, wilgotne powietrze i mokre podłoże prowadzą do chorób. Jeśli wilgotność jest stale zbyt wysoka, pomaga mały wentylator nad siatką po chłodnej stronie. Zbyt niska wilgotność powoduje odwodnienie i problemy z linieniem.

Zawsze zapewniaj świeżą wodę w płytkiej misce. Zwierzę pobiera dużo wody z pokarmem, więc pomaga zielenina opłukana i namoczona w wodzie. Lekkie zraszanie wystroju daje krople, które zwierzę może zlizywać. Wilgotna kryjówka po chłodnej stronie pomaga przy linieniu.

OŚWIETLENIE I UVB

Pogona barbata potrzebuje silnego, białego światła, które pobudza apetyt i aktywność. Terrarium musi być bardzo jasne, a miejsce do wygrzewania powinno być najjaśniejszym punktem. Zwykle wymaga to kilku lamp, a oświetlone powinno być 75-100 % długości terrarium.

UVB jest niezbędne, a gatunek należy do strefy Fergusona 3. Używaj świetlówki T5 HO o mocy 10-14 % UVB w oprawie z odbłyśnikiem nad ciepłą stroną, równolegle do lamp grzewczych. Celem jest indeks UV 4,0-4,5 przy miejscu do wygrzewania, spadający do 0 po chłodnej stronie. Odległość między świetlówką a miejscem do wygrzewania zależy od świetlówki, oprawy i siatki, więc najlepiej mierzyć miernikiem UV. Szkło i plastik między świetlówką a zwierzęciem blokują UVB. Dobre świetlówki T5 HO wymienia się po ok. 12 miesiącach, nawet jeśli nadal świecą, bo emisja UVB spada.

Lampy LED z UVB nie są jeszcze uważane za bezpieczne dla gadów. Światło jest włączone 12-14 godzin dziennie latem i około 10 godzin zimą, sterowane wyłącznikiem czasowym.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

P. barbata jest wszystkożerna. W naturze pożywienie stanowią owady, dżdżownice, małe kręgowce i części roślin. Młode jedzą głównie owady, a dorosłe głównie rośliny. Pokarm zwierzęcy stanowi ok. 60-80 % diety świeżo wyklutych osobników, 60 % u młodych i 15-30 % u dorosłych. Zapobiega to otyłości i dnie moczanowej.

- Świeżo wyklute osobniki (0-3 miesiące): owady raz dziennie, tyle, ile zwierzę zje, i zielenina codziennie.
- Młode poniżej 25 cm: 5-6 owadów wielkości głowy codziennie i zielenina codziennie, mniej więcej trzy razy więcej niż owadów.
- Dorosłe powyżej 25 cm: 3-4 owady dwa razy w tygodniu i zielenina trzy razy w tygodniu, porcja wielkości głowy.
- Ciężarne samice: 4-5 owadów dwa razy w tygodniu.

Dobrymi owadami karmowymi są karaczany dubia, szarańcza, świerszcze, larwy muchy czarnej (BSF) i jedwabniki. Tłuste owady, takie jak mączniki i drewnojady, to przysmaki. Owady nie mogą być większe niż odległość między oczami zwierzęcia i przez co najmniej 24 godziny przed podaniem powinny być dobrze karmione. Dzikie owady mogą być opryskane lub toksyczne i należy ich unikać.

Zielenina to np. rukola, pak choi, jarmuż, liście gorczycy, kapusta pekińska, mniszek lekarski, rzeżucha wodna i liście opuncji, a także kwiaty i chwasty z miejsc wolnych od oprysków. Kroj liście w wąskie paski. Awokado jest toksyczne. Owoce to rzadki przysmak, bo powodują otyłość i choroby zębów.

Wszystkie owady i całą sałatę oprószaj wapniem. Multiwitaminę posypuj na sałatę dwa razy w tygodniu u młodych i ciężarnych osobników, a raz w tygodniu u dorosłych.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Pogona barbata jest terytorialna i okazuje to wyraźniej niż *Pogona vitticeps*. Czarna, nastroszona broda, otwarty pysk z żółtym wnętrzem, syczenie i krótki skok w stronę przeciwnika to groźby. Szybkie kiwanie głową w górę i w dół oznacza dominację, a machanie łapą jest znakiem uległości, którego samice i młode używają wobec większych osobników. Ciemne ubarwienie i wycofane zachowanie wskazują na zimno lub stres.

Daj nowemu zwierzęciu około dwóch tygodni na przyzwyczajenie się do terrarium, zanim weźmiesz je na rękę. Podawaj pokarm pęsetą i trzymaj dłoń spokojnie w terrarium, aż zwierzę się uspokoi. Podnoś je, podtrzymując ciało i nogi, i poruszaj się powoli.

Zwierzęta potrzebują spokoju i stałego rytmu dobowego. Trzymaj je pojedynczo. Osobniki dzielące terrarium walczą o pozycję, a słabsze dostaje mniej pokarmu i gorsze miejsce do wygrzewania i łatwiej choruje.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

P. barbata osiąga dojrzałość płciową po 1-2 latach. Samce rozpoznaje się po szerszej głowie, ciemniejszej brodzie, bladym zielonkawym do niebieskawego odcieniu z przodu głowy i wyraźnych porach udowych, samice po węższej nasadzie ogona i częstych śladach ugryzień na karku po kopulacji. Zwierzęta do rozrodu muszą być w pełni wyrośnięte i dobrze odżywione, a samica musi dostawać dużo wapnia.

Determinacja płci nie została zbadana u tego gatunku. U *Pogona vitticeps* płeć wyznaczają chromosomy płci (samica jest ZW), ale bardzo wysokie temperatury inkubacji mogą sprawić, że genetyczne samce rozwiną się w samice.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

GODY I KOPULACJA

W naturze okres godowy przypada od sierpnia do grudnia. Samiec wspina się na samicę i przytrzymuje ją, gryząc w gardło i kark, a samica kończy kopulację, unosząc głowę niemal pionowo. Chłodny okres spoczynku zimą służy do wprowadzenia zwierząt w nastrój godowy i stosuje się go tylko u zdrowych, dobrze odżywionych osobników.

Wpuść samicę do samca na krótki czas, a potem je rozdziel, bo kopulacja jest gwałtowna. W sezonie rozrodczym samica powinna dostawać dodatkowy pokarm i wapń.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa 15-35 jaj w jednym zniesieniu w dołku w wilgotnym piasku i najczęściej ma dwa, maksymalnie trzy zniesienia w odstępach około sześciu tygodni. Zapewnij jej pojemnik do składania jaj z warstwą wilgotnego, nadającego się do kopania piasku z ziemią o grubości 30-40 cm. Samica, która nie znajdzie odpowiedniego miejsca, może zatrzymać jaja; to stan nagły wymagający weterynarza.

INKUBACJA

Wyklucie następuje po 55-75 dniach w temperaturze 28-30 °C. Umieść jaja w inkubatorze w wilgotnym, luźnym materiale, np. wermikulicie, i nie obracaj ich. Utrzymuj stabilną temperaturę poniżej 32 °C, bo u *Pogona vitticeps* bardzo wysokie temperatury sprawiają, że genetyczne samce rozwijają się w samice.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są samodzielne od wyklucia. Trzymaj je na twardym podłożu, np. ręczniku papierowym, dopóki nie zaczną niezawodnie jeść, i codziennie podawaj owady i zieleninę. Potrzebują takiego samego światła i ciepła jak dorosłe: miejsca do wygrzewania, UVB i wapnia na całym pokarmie.

Młode trzymane razem gryzą się nawzajem w palce i ogony. Sortuj je według wielkości i rozdzielaj, gdy tylko zaczną rosnąć nierówno.

Zdrowie i częste błędy

Większość chorób wynika z błędów w hodowli. Chore gady długo ukrywają chorobę, więc waż zwierzę co tydzień i notuj masę, apetyt, odchody i linienie. Nagły spadek masy jest często pierwszym objawem.

- Metaboliczna choroba kości przy zbyt małej ilości UVB, zbyt małej ilości wapnia lub zbyt niskiej temperaturze. Objawy to miękkie lub krzywe szczęki i kończyny oraz drżenie.
- Otyłość i dna moczanowa przy zbyt dużej ilości pokarmu zwierzęcego i zbyt małej ilości wody.
- Choroby zębów i zapalenie jamy ustnej; owoce są czynnikiem ryzyka.
- Zaparcia przy zbyt niskiej temperaturze, odwodnieniu lub pasożytach.
- Pasożyty wewnętrzne i roztocza; zleć badanie kału, gdy zwierzę jest nowe.
- Głębokie grzybice skóry (*Nannizziopsis*). Grzyb *Nannizziopsis barbatae* po raz pierwszy wykryto u *P. barbata* w niewoli, a obecnie atakuje on także dzikie australijskie jaszczurki.
- Niezłożone jaja i zapalenie otrzewnej wywołane żółtkiem u samic.

Utrata apetytu, apatia, obrzęknięte stawy, oddychanie z otwartym pyskiem, gdy zwierzę nie jest rozgrzane, oraz zwierzę, które przestaje jeść, to powód, by udać się do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów. Gady często są nosicielami salmonelli, więc myj ręce po dotknięciu zwierzęcia, terrarium i sprzętu i trzymaj zwierzę oraz jego rzeczy z dala od kuchni.

Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.